

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология”,
професионално направление 3.3. „Политически науки”,

член на научно жури формирано със заповед № РД 38-108/15.02.2019 г.
на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”,

за дисертационния труд на **Светлин Винченцо Тачев**

на тема:

**„Ефекти от протестите върху представителната демокрация:
България (2011 – 2014 г.)”,**

за присъждане на образователната и научна степен
„доктор по политология” (Съвременна българска политика).

Представеният дисертационен труд се вписва в полето на изследванията на кризисните процеси в съвременната представителна демокрация. Това обстоятелство несъмнено определя неговата актуалност. В допълнение следва да се подчертае, че става въпрос за изследване на отражението на протестните мобилизации върху демократичния процес в нашата страна. Протестната гражданска активност у нас остава недостатъчно систематично проучвана, особено в контекста на засилващите се нейни прояви и възможности за влияние върху политиката на правителствата. Дисертационното изследване е навременен и ценен опит да осветли и анализира една все по-ясно очертаваща се палитра от нови условия и явления, при които ще функционира в бъдеще българската демокрация.

Същевременно избраната тема е трудна за разработване, защото политическата наука изобилства от подходи, теории и концепции, които поставят различни акценти върху демокрацията като идеал и нейните измерения като демократични практики и дефицити. Независимо от тази необятна, а в някои случаи и „подвижна”, теоретична основа, дисертантът е съумял да разработи и представи логичен и завършен текст, с който постига заявените цели и задачи.

Дисертационният труд отговаря на стандартите за научно изследване в областта на политическите науки. Организиран е в увод, пет глави, заключение, едно приложение и библиография. Представени са общо 206 страници, от които 184 са авторски текст (без библиографията и представеното приложение). Налице е необходимото информационно

осигуряване на български и английски език. Използвани са различни по характер научни, социологически и статистически, документални, нормативни, публицистични и интернет ресурси

Обект на изследването е представителната демокрация, а предмет са българските протестни мобилизации, в периода 2011-2014 г. Хипотезата, която се допуска е, че „протестните мобилизации помагат на демокрацията в България да преодолее кризата на представителността и да развие формите на гражданското участие”. За постигането на основната цел - да се установят ефектите от протестите за посочения период върху представителната демокрация у нас – са формуирани четири изследователски задачи. Тяхната последователност в увода не съответства напълно на реда по който те са решавани впоследствие. Това не повлиява на крайния резултат, въпреки че е уместно да следват структурата на разработката. В същия порядък бих отбелязал, че в увода е правило да се изнесе и използваната методология и нейните ограничения, независимо че тя е представена добре впоследствие в текста на изложението.

Водещата линия в изследването е защитата и отстояването на гражданската активност и в частност на протестните мобилизации – спонтанни или организирани – като благоприятстващ фактор за политическо включване, участие и смегчаване на демократичната криза. Участието е ключова характеристика и критерии на демокрацията. Отчитайки отлива на демократично включване, участие и интерес на гражданите към политиката, дисертантът логично разгръща последващата структура на своята работа.

Първата и втора глава имат теоретичен характер. Последователно са представени концепциите и разграниченията между пряка и представителна демокрация. Изведени са теории обясняващи кризата на представителната демокрация. За целите на изследването дисертантът аргументира своя избор на т.нар. теория за демократичния излишък. Втора глава се фокусира върху теоретичните основи, характеристиките и различията между социални движения и протестни мобилизации. Третата глава теоретизира протестите в България 2011-2014 г. Тук е направен аналитичен обзор на българските изследвания. Излизайки извън рамките на заявения период, авторът квалифицира българските протести за периода 1990-2014 г. като протестни мобилизации. Те са разграничени хронологично и типологизирани с оглед тяхната организация и поставените цели. Четвърта глава е с емпиричен характер и има за цел да докаже наличието на криза на представителната демокрация у нас и положителните ефекти от протестните мобилизации върху гражданската активност и

възможностите за политическо участие. Изследването тук се основава на резултатите от проведени дълбочинни интервюта, допълнено с вторичен анализ на данни от социологически проучвания, статистически данни и преки лични наблюдения. Последната глава се фокусира върху опасностите пред протестните мобилизации, гражданското участие и представителната демокрация, произтичащи от възхода на популистките партии и движения. Последните умело експлоатират и използват демократичната криза и натрупаните социални недоволства, чрез призивите за защита на националната държава, повече пряка демокрация, антиелитарната и продемократична реторика на своите лидери.

В заключението са направени обобщения и изводи, които отразяват основните резултати от изследването.

В разработената дисертация се съдържат и могат бъдат посочени редица достойнства и постижения. Считам, че те могат да бъдат обобщени в следните посоки:

- направено е разграничение между античната форма и практика на пряката демокрация и съвременните ѝ особености, в контекста на притежаването на възможности за вземане на политически решения от страна на гражданите;
- изяснени са характеристиките и различията между социалните движения и протестните мобилизации, като феномени на колективно действие и гражданска активност, с потенциал за влияние върху политическия процес;
- извършено е теоретично надграждане на българските протестни мобилизации за периода 1990-2014 г., с оглед тяхната хронология, организация и цели;
- изведени са индикатори за оценка на резултатите и ефектите от протестните мобилизации, които са приложени и могат да се използват в бъдещи изследвания;
- поставен е въпросът за защитата на протестната мобилизация като демократична практика, от опасността за нейното лесно превръщане в популистка мобилизация и употреба на гражданското недоволство за популистки цели.

Представеният автореферат последователно и вярно отразява съдържанието на дисертацията. Приемам самооценката на приносите направена на с. 30-31 от него. Те кореспондират с получените резултати от изследването. Считам, че първият и вторият могат да обединят, а третият да се прецизира в контекста на съвременните особености при прилагане на форми на пряка демокрация. Представени са 6 публикации по темата,

което надхвърля изискваните стандарти и е доказателство за силния интерес на дисертанта по изследваната проблематика.

В конструктивен дух бих отправил някои бележки, препоръки и дискуссионни въпроси към така представения дисертационния труд. Те не поставят под съмнение неговите научни достойнства и постигнати резултати, но е добре да се имат предвид в бъдещата изследователска работа.

Забелязват се някои слабости и грешки, главно от технически характер, свързани с оформянето на текста. Считаю, че необосновано е раздробено съдържанието на работата на множество параграфи и подпараграфи. Някои от тях имат много малък обем и трудно могат да се оправдаят като самостоятелни единици на анализ. Забелязват се и някои езикови грешки и повторения. Добре е да се разграничат фигури от таблици в текста (например на с.95). В четвърта глава има объркване в номерацията на някои структурни единици, сравнена с тази в съдържанието на дисертацията. На с.97 погрешно е посочен обектът на изследването и отношението му към предмета, във връзка с тяхното дефиниране в увода. Бих отбелязал и честото цитиране на един автор, с една и съща страница от негова публикация, което ненужно „натоварва“ текста с еднотипни бележки под линия на отделни страници.

На следващо място бих посочил, че е коректно да се приложи използвания въпросник за дълбочинните интервюта и да се открие по-точно, с повече информация, профилът на интервюираните респонденти. Това би уплътнило използваната методология и евристичната основа на получените емпирични данни и резултати от изследването.

Намирам за уместно се уточни защо в последната глава се определят като консервативни онези политически сили, които деградират и рушат демократичните принципи и устои на съвременната демокрация. Тук е необходима допълнителна аргументация, защото това определяне може да породви впечатлението за приравняване или смесване на консерватизъм с популизъм, което е очевидно погрешно. В същия порядък е въпросът за гражданската компетентност който не е пренебрегнат, но считаю че до известна степен е подценен по отношение на извършения анализ в защита на пряката демокрация, гражданската активност и протестните мобилизации.

На вниманието на дисертанта поставяю за отговор следните въпроси.

Първо. Защо според него повишаването на политическата и гражданската култура водят до силна поляризация в българското общество (с.143)?

Второ. Има ли принципно разграничение между двата открити възгледа относно гражданската активност и участие, определяни като „либерален“ и „демократичен“ (с.146-150 и сл.)? На кой от тях е привърженик авторът, с оглед намаляване на дефицитите и кризисните процеси в съвременната демокрация, вкл. на демократичния процес в България?

Препоръчвам в бъдеще дисертантът да бъде с повече собствено мнение и по-критичен при разработване и оформяне на своите изследвания.

Заклучение.

Представеният за публична защита дисертационен труд е завършено и коректно разработено научно изследване на актуален политологичен проблем, с теоретични и приложни измерения.

На основание посоченото в становището и предвид изпълнението на законовите разпоредби на чл. 6 от ЗРАСРБ, и на чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане, изразявам своята убеденост и подкрепа „за“ присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология“ на Светлин Винченцо Тачев, за разработения от него дисертационен труд на тема: **„Ефекти от протестите върху представителната демокрация: България (2011 – 2014 г.)“**.

доц. д-р Симеон Асенов

София, 9 май 2019 г.